

Стахієва Наталія Володимирівна
аспірант Маріупольського державного університету
natin777@i.ua

ПОСТАТЬ В. ПЕРЕТЦА У ЦАРИНІ ТЕАТРОЗНАВСТВА

У статті висвітлено діяльність вченого-філолога, дослідника стародавньої культури, історика театру – Володимира Миколайовича Перетца. Розглянуто творчу спадщину культурного діяча на теренах театрального мистецтва. Дано аналітичний огляд театрознавчих праць В. М. Перетца та їхню загальну характеристику провідними науковцями.

Ключові слова: В. М. Перетц, культура кінця XIX – початку XX ст., історія театру, театрознавство, театральне мистецтво.

Стахієва Наталія Володимирівна, аспірант Маріупольського державного університету

Личность В. Перетца в области театроведения

Отражена деятельность ученого-филолога, исследователя древней культуры, историка театра – Владимира Николаевича Перетца. Рассмотрено творческое наследие культурного деятеля на поприще театрального искусства. Представлен аналитический обзор театроведческих работ В. Н. Перетца и их общая характеристика ведущими учеными.

Ключевые слова: В. Н. Перетц, культура конца XIX – начала XX в., история театра, театроведение, театральное искусство.

Stakhiyeva Nataliya, postgraduate student of Mariupol state university

The figure of V.M. Perets in the field of theatre studies

The activity of the scientist and philologist, ancient culture researcher, theater historian Volodymyr Perets has been analyzed. The research heritage of this cultural activist in the field of dramatic art has been considered. The analytical review of Volodymyr Perets' works on theater studies and their general characteristics by leading scientists has been given.

Volodymyr Peretz (1870–1935) is a vivid figure in the scientific community of the late 19th and early 20th centuries. The study of life and creative heritage of V. Peretz was carried out in various ways, with relation to philology, source studies, theatre studies and scientific organization. Nowadays the least studied aspect is that of theatre studies. Thus, the purpose of this article is to provide biographical information about the life and creative heritage of V. Peretz in the field of theatre studies, as well as an analysis of his scientific heritage.

The passion of V. Peretz for the theatre began in the university. His craving for theatre and drama was formed in the theatrical atmosphere and remained all his life. Subsequently, interest for stage and theatre changed into the study of theatre history – Russian, Ukrainian, Polish and their interrelation. This prompted V. Peretz to write a series of thematic works.

The period of his work in Kyiv is connected with teaching practices on advanced courses for women, a dramatic course of literary and artistic society and in the Music and Drama School Lysenko, a course on the history of European theatre and drama. This course was devoted to the examination of ancient (Greek and Roman), Medieval, and Renaissance drama and theatre, as well as to major phenomena of theatre and dramatic literature of the 17th and early 20th centuries. In addition to teaching, V. Peretz was an assistant of the Head of the Department of Drama, M. Starytska, working in the examination commission and accepting school performances. V. Peretz acted as Prime theatre reviewer in the theatre of M. Solovtsova systematically publishing reviews of theatrical performances in periodicals of Kyiv.

The scientist was the founder of the Russian Philology seminary under the direction of V. Peretz, whose function encompassed the vast field of humanities. Many specialists in the study of art and theatrical figures came from his school. The scientist combined the study of ancient manuscripts with topics that were interesting for him in the realm of theatre studies: history of ancient Russian and Ukrainian theatre, its repertoire, and its organization. Over the years, V. Peretz was making a systematic search and commenting of new sources about the history of Russian theatre and drama of the 17th and 18th centuries and was publishing remarkable works of ancient theatre. The result of this work was the series of studies that included many issues.

The main literary features of Russian theatre plays of the 17th century through the first half of the 18th century were studied by the scientist. For the first time the question of aesthetic features of ancient Russian drama was raised. Many research papers in the field of Ukrainian studies, mainly on the history of ancient Ukrainian lyric poetry and Ukrainian theatre and drama, were published. From 1912 to 1914, V. Peretz taught history of Russian Western European theatre and drama on the courses of drama in literature and art societies.

The methodological principles of theatre studies research were formulated by the scientist. He defined the basic tenets of ancient theatre study and set a task to study theatre, not drama (as his predecessors).

V. Peretz was elected a member of the State Institute of Art History in 1921 in Petrograd (now Saint Petersburg) and worked in the theatre history department. As Head of the Department of Russian Theatre History, he

organized a seminar on the history of ancient Russian theatre and directed the Committee on Russian theatre history for ten years. The subjects of his research included the following: "The theatre and the audience in the eighteenth century", "The impact of European theatre on ancient Russian theatre", the republication of V. Ozerov's works, an annotated edition of selected Russian vaudeville of the 19th century, the study of archival materials on the history of Russian theatre of the 17th–18th centuries, the compilation of bibliographies of ancient Russian theatre, etc. He was Head of the Poetic Folklore section in the Department of Verbal Arts and conducted seminars on methodology. He was teaching lectures on art history through advanced public courses.

Since 1922 V. Peretz wrote articles on the history of ancient Russian and Ukrainian theatre, in which he published new factual materials and provided a general description of dramatic literature, as well as studied the methods of its implementation on the stage in particular. The author gave a brief overview of the history of theatre studies, analyzed a number of plays and focused the attention on the necessity to study Ukrainian and Russian theatre and drama of the 17th and 18th centuries in conjunction with Western European theatre, and taking into consideration the uniqueness of professional and amateur theatres in the context of historical atmosphere. His next tasks of ancient theatre research included compiling bibliographies of texts and research papers, searching for new sources, studying the dramatic literature style of the 17th–18th centuries, determining the correspondence between translated plays and their originals, analyzing theoretical articles on theatre, and reconstructing performance and acting techniques.

Thus, V. Peretz made a remarkable contribution to the study of ancient culture of Slavic people in general and to the formation and development of theatre studies in particular. Equally important is his work as a theatrical figure, critic, reviewer, teacher and organizer. The scientist was conducting a systematic search, analysis, and review of new materials on the history of theatre and was publishing sources of his studies on theatre for many years. His name is associated with the study of the theory and history of theatre of the late 17th–18th centuries. Having defined the basic principles and objectives of ancient theatre studies, he formulated methodological basis of theatre studies research. In the history of Ukrainian Philology V. Peretz wrote many articles on the history of theatre and reviewed publications on theatre studies. Many research articles and reviews devoted mostly to the ancient history of Russian and Ukrainian theatre were published from 1904 to 1914. His work as a teacher in educational institutions, as an organizer of research in the field of theatre studies and as the head of the seminary from which many scientists and cultural figures came is of a great importance.

Evaluating the significance of V. Peretz's activity in the field of theatre studies, scientists are unanimous in their views, giving the scientist one of the most respected places in theatre history studies. Thus, taking into consideration the above-mentioned, V. Peretz left his mark in theatre studies at the background of the history of cultural life evolution and scientific knowledge of the late 19th – early 20th centuries.

Keywords: V. M. Peretz, culture in the late 19th and early 20th century, history of theater, theatre studies, theatre.

Володимир Миколайович Перетц (1870–1935) є яскравою постаттю у науковому середовищі кінця XIX – початку XX ст. Будучи фахівцем широкого наукового кругозору, його дослідницькі інтереси були зосереджені на вивченні історії стародавніх культур, пам'яток народної творчості та літератур, театрального мистецтва, методології історії літератури та ін. Отже, предметом досліджень вченого був прояв творчості людини в її культурному різноманітті, виражений у духовній та матеріальній культурі.

Виходячи із історіографічного аналізу, висвітлення життєдіяльності й творчого спадку В. М. Перетца здійснювалося у різних аспектах: філологічному, джерелознавчому, театрознавчому та науково-організаційному. Цьому присвячено окремі публікації автора [12–14]. Однак, постать В. М. Перетца як культурного діяча в історіографії не знайшла свого всебічного і цілісного відображення. Театрознавчий аспект на сьогодні є найменш досліджуваним. Серед наявних публікацій цю проблему було висвітлено лише у чотирьох роботах: українського театрознавця, літературознавця, історика культури Р. Я. Пилипчака "Славетний історик театру: До 100-річчя від дня народження В. М. Перетца" (1970) [10], філолога А. С. Дьоміна "Праці В. М. Перетца з історії російського театру" (1976) [2], перевидання [3], театрального діяча А. Коржової "Школа театрознавства Володимира Перетца" (2013) [6] та мистецтвознавця О. Ю. Клековкіна "Школа Володимира Перетца" (2013) [5]. Таким чином, стає нагальною потреба подальшого дослідження, аналізу й висвітлення проблема постаті В. М. Перетца та його творчого доробку в галузі театрознавства. Отже, мета статті – подати біографічні відомості щодо життя й творчої діяльності В. М. Перетца у царині театрознавства та здійснити аналіз його наукової спадщини.

Захоплення В. М. Перетца театром належить до студентських років. "Перебуваючи на першому курсі університету, він вступив навіть у драматичну школу літературно-художнього товариства, де навчався під керівництвом Н. П. Аненкової-Бернар і частково М. І. Писарева та брав участь в аматорських виставах. Згадуючи своє перебування у цій школі, В. М. зізнавався, що інколи жертвував університетськими лекціями, щоб не пропускати своїх сценічних занять, мріючи стати артистом, поетом, але не вченим спеціалістом" [1, 212]. З третього курсу Володимир Миколайович, – згадує В. П. Адріанова-Перетц, – продовжує пробувати свої сили у якості виконавця, а іноді й режисера аматорських вистав [1, 212]. У такій театральній атмосфері сформувався та назавжди залишився потяг до театру, драматургії. Згодом інтерес до сцени, театрального мистецтва перемістився на заняття історією

театру – руського, українського, польського та їх взаємозв'язків. Це спонукало Володимира Миколайовича до написання цілої серії тематичних праць.

Поєднання зацікавлень молодого науковця українською літературою та театром призвело до появи перших розвідок – статті "До дослідження про літературне джерело опери І. П. Котляревського "Москаль-чарівник" ("Київська старовина", 1894). Широка постановка тем з історії театру насамперед російського та українського визначилася, починаючи з праць "І. А. Крилов як драматург", великої статті "Ляльковий театр на Русі. Історичний нарис" ("Щорічник імператорських театрів", 1895) з паралелями від античності до XIX ст., "Лист до редакції (про збирання матеріалу для історії лялькового театру в Росії)" ("Київська старовина", 1897). З під-пера В. М. Перетца виходять праці про українські історичні вірші "Скоморош" і вірші з рукопису половини XVIII століття", текст п'єси М. Довгалевського "Властотворний образ людинолюбства Божого. Твір ієромонаха Митрофана Довгалевського, 1737" ("Щорічник імператорських театрів", 1898), рецензії "І. О. Шляпкин. Царівна Наталія Олексіївна і театр її часу", нікролог "Пам'яті Ф. Г. Волкова, засновника російського театру", а згодом "Пам'ятники російської драми епохи Петра Великого" (1903).

Обійнявши посаду екстраординарного професора університету та переїхавши до Києва у 1903 р., театральні інтереси вченого були реалізовані завдяки викладацькій практиці на Вищих жіночих курсах (урядових і приватних вечірніх) та драматичних курсах літературно-художнього товариства. Коли у 1904 р. було відкрито музикально-драматичну школу імені українського композитора М. В. Лисенка (нині – Київський національний університет театру, кіно і телебачення ім. І. К. Карпенка-Карого), Володимира Миколайовича було запрошено викладати історію європейського театру та драми. Цей курс був присвячений огляду античної (грецької та римської) драми й театру, середньовічного європейського та епохи Відродження, а також найбільших явищ театру та драматичної літератури XVII – початку XX ст., до Ібсена та Гауптмана включно. Крім викладацької діяльності, що продовжувалася до 1907 р., В. М. Перетц був помічником керівника драматичного відділення М. М. Старицької, виконуючи роботу в екзаменаційній комісії та з прийому шкільних вистав. Жваво цікавлячись сучасним театром, В. М. Перетц узяв на себе обов'язки театрального рецензента прем'єри у театрі М. М. Соловцова, систематично публікуючи рецензії на театральні постановки у київській періодиці: "Київські відгуки", "Київські відголоски", "Київські вісті" під псевдонімом "Тор" [7, 364].

На цей період припадає діяльність славнозвісного семінарію російської філології під керівництвом В. М. Перетца, робота якого не обмежувалася суто філологічною проблематикою, а виходила на широке поле гуманітарного знання. З його школи вийшло чимало дослідників мистецтвознавства, театральних діячів, серед них: поет, драматург Б. А. Алборов, мистецтвознавець С. О. Бугославський, театральний критик О. Й. Дейч, історик мистецтвознавства К. М. Зонненштраль, мистецтвознавець Д. С. Ліхачов, історик театру Б. С. Манджос, літературознавець С. І. Маслов, театрознавець Б. В. Нейман, музикознавець Д. М. Ревуцький, театрознавець П. І. Рулін та інші. П. І. Рулін писав: "особлива роль належала В. Перетцу – засновнику Київської філологічної школи, першовідкривачу українських старожитностей, відомому і авторитетному дослідникові давнього українського театру, праці якого мали істотний вплив на становлення і розвиток вітчизняної науки про театр..." [11].

Діяльність щодо дослідження стародавніх рукописів науковець поєднав із цікавими для нього темами у царині театрознавства: історія старовинного російського й українського театру, його організація та репертуар. Протягом багатьох років (від 1900 р.) В. М. Перетц проводив систематичний пошук, коментування нових джерел з історії російського театру та драматургії XVII–XVIII ст. і публікував пам'ятки давнього театру. Результатом цієї праці став цикл досліджень, складений з багатьох випусків "До історії польського і російського народного театру" ("Звістки відділення російської мови і словесності імператорської академії наук", 1905–1912), що містять старовинний український та білоруський театральний матеріал – інтермедії, діалоги тощо. Дружина Володимира Миколайовича, літературознавець, фахівець у галузі дослідження давньоруської сатири, фольклору, поезії, релігійних переказів, В. П. Адріанова-Перетц, вказує на те, що робота дає багатий та у значній частині переважно новий матеріал, а у коментарях встановлює місце кожного твору серед міжнародних паралелей до нього. У кожній окремій темі, з двадцяти глав, автор показує типи польської та російської інтермедії XVII–XVIII ст., докладно аналізує смоленські інтермедії кінця XVIII ст., українські – 1729 і 1771 рр., польські та розглядає ряд російських інтермедій на польські та українські теми. Цінність представляють матеріали з історії польського та українського діалогу, а також нові тексти російських драматичних творів XVIII ст. [1, 224]. Позитивну оцінку праці дає також історик-джерелознавець, історіограф, літературознавець Я. І. Дзира. На його думку ця монографія "за своїм характером, широтою охоплення матеріалу також є значним науковим внеском у слов'янознавство" [4, 137]. Філолог А. С. Дьомін констатував, що праці автора стали підґрунтям для створення історії деяких драматургічних жанрів, тим самим значно доповнивши внесок М. С. Тихонравова [3, 492].

Головні літературні риси п'єс російського театру XVII – першої половини XVIII ст. були зазначені науковцем у роботі "Нариси з історії поетичного стилю в Росії (Епоха Петра Великого і початок XVIII ст.)" (1905–1907). Так, науковець уперше поставив питання про естетичні особливості старовинної російської драматургії. Новий фактичний матеріал, що висвітлив історію російського театру і нові висновки пропонувала велика стаття "З початкового періоду життя російського театру" ("Звістки відділення російської мови і словесності імператорської академії наук", 1907). На думку українського літературознавця, бібліографа, О. А. Назаревського: "У ній автор показав, що вже до початку діяльності Ф. Г. Волкова в нас існував широкий сценічний репертуар і були відомі навіть деякі теоретичні роботи про театр" [8, 60], про що також пише В. П. Адріанова-Перетц: "...до часу виступу Ф. Волкова встигла вже скластися не тільки сценічна традиція (було представлено близько ста п'єс), але існували й теоретичні трактати про театр – рукописні та друковані" [1, 224].

Вийшло друком чимало дослідницьких праць у галузі українознавства, переважно з історії старовинної української лірики, українського театру і драматургії. Від 1908 р. вийшла праця В. М. Перетца "До історії вертепної драми. Замітки і матеріали" ("Записки наукового товариства Шевченка", 1908), яку в 2010 р. перевидано у збірці "Український вертеп. Вертеп у драматургії, прозі та поезії XIX–XX ст.". Серед важливих робіт з історії старовинного українського театру варто назвати статтю "Нова праця з історії українського театру" ("Журнал міністерства народної освіти", 1911), що рецензує серію книг професора В. І. Резанова, присвячених історії старовинного театру на Україні. Рецензія містить відомості, що доповнюють дослідження опонента, а також критичні зауваження.

У 1912 – 1914 рр., за запрошенням режисера М. О. Попова, В. М. Перетц викладає історію російського західноєвропейського театру і драми на драматичних курсах літературно-мистецького товариства. Зі спогадів В. П. Адріанової-Перетц: "Займаючись в ці роки російськими перекладами XVIII ст. італійської *commedia del arte*, В. М. намагався воскресити цей жанр на учнівській сцені" [1, 222].

Науковий інтерес становлять праці вченого "Театр в Росії при імператриці Ганні Іоанівні та імператорі Іоані Антоновичі" (1915), що є рецензією на роботу В. М. Всеволодського-Гернгросса, "Італійські комедії та інтермедії, представлені при дворі імператриці Ганни Іоанівни у 1733–1735 рр. Тексти" (1917) та "Італійська інтермедія 1730-х років у віршованому російському перекладі". Історик Т. О. Щербань зазначає, що серед багатьох виданих сценаріїв були такі, що збереглися лише у російському перекладі та мали значення для вивчення розвитку світового театрального мистецтва [15, 71].

У радикальній розвідці "Декілька думок про старовинний російський театр" ("Щорічник петроградських державних театрів", 1920) В. М. Перетц сформулював методологічні принципи театрознавчого дослідження, визначивши вихідні принципи вивчення давнього театру та висунувши завдання вивчення саме театру, а не драматургії (як його попередники). Він писав: "До вивчення театру в його минулому можна підходити з багатьох сторін. Але всю різноманітність підходів, зрештою, можна звести до двох: до вивчення театральної вистави з літературного, словесного боку – і до вивчення з образотворчого боку" [9, 221]. Пізніше виходить стаття науковця, що дає характеристику російській драматургії петровського часу – "Акт про Сарпіда, Дукса асирійського (З історії театру епохи Петра I)" ("Звістки відділення російської мови і словесності Російської АН", 1921). А. С. Дьомін, характеризуючи роботу науковця, зазначив, що статті, які коментують окремі пам'ятники, під пером В. М. Перетца перетворюються у невеликі праці з історії театру. "Це був новий жанр наукових робіт про драматургію, немислимий у часи М. С. Тихонравова та принципово відмінний від простого видання або вузького коментування пам'ятника. Цикли... були покликані слугувати безпосередньою основою, перехідною формою до цільної, але більш глибокої, ніж тихонравівська, роботи щодо історії російського театру та драматургії" [3, 492].

У Петрограді 1921 р., Володимир Миколайович був обраний дійсним членом Державного інституту історії мистецтв і працював у відділі історії театру (керівник – О. О. Гвоздев), де концепція театру затверджувалася як самостійного і самодостатнього мистецтва. Очоливши кафедру історії російського театру, В. М. Перетц також організував семінарії з історії давнього російського театру та впродовж десяти років керував комітетом з історії російського театру. Тематика досліджень комітету включала наступне: "Театр і глядачі в Росії у XVIII ст.", "Вплив європейського театру на старовинний російський театр", план перевидання драматичних творів В. О. Озерова (російського драматурга і поета) та коментоване видання вибраних російських водевілів XIX ст., вивчення архівних матеріалів з історії російського театру XVII–XVIII ст., укладання бібліографії давнього російського театру тощо [6, 123.] У відділі словесних мистецтв був головою секції поетичного фольклору і проводив семінарії з методології. Викладацька діяльність В. М. Перетца реалізовувалася у лекційному курсі на вищих державних курсах мистецтвознавства, відкритих при Державному інституті історії мистецтв. Давній інтерес В. М. Перетца до театру зближив його з роботою театральної секції, спільно з якою було підготовлено видання двох збірок, присвячених історії російського театру: "Старовинний театр у Росії

XVII–XVIII ст." (1923) та "Старовинний спектакль у Росії" (1928). На думку О. Ю. Клековкіна, "Перетц тяжів не так до фіксації, як до типологізації явищ театрального мистецтва...", свідченням чого слугує вищенаведений збірник [5, 194]. На доказ цього автор наводить цитату із роботи мистецтвознавця Г. А. Хайченко: "Збірник цей знаменує собою рішучий поворот істориків російського театру до вивчення специфічних сторін театрального мистецтва – акторського виконання, прийомів постановки й оформлення спектаклів, обладнання будівлі театру і сцени..." [5, 194]. Історії старовинного російського та українського театру, з 1922 р., В. М. Перетц присвятив статті у яких було опубліковано нові фактичні матеріали й автором надано загальну характеристику драматичної літератури загалом та прийомам її втілення на сцені зокрема. У вищезгаданих збірниках опубліковані статті "До постановки вивчення старовинного театру в Росії" та "Театр у Московській Росії 250 років тому", автор подає короткий огляд історії вивчення театру, аналіз ряду п'єс і зосереджує увагу на необхідності вивчення російського та українського театру й драми XVII–XVIII ст. у взаємозв'язку із західноєвропейським театром, однак урахувуючи своєрідність професійного та аматорського театрів у контексті історичної атмосфери. У статті відображено намічені автором найближчі завдання вивчення старовинного театру: складання бібліографії текстів та досліджень, пошуки нових джерел, вивчення стилю драматичної літератури XVII–XVIII ст.; визначення співвідношення перекладних п'єс з їх оригіналами; аналіз теоретичних статей про театральне мистецтво; реконструкція прийомів постановки та гри акторів. Цікавим з цього погляду є дослідження особливостей постановки української шкільної драми у статті "Театральні ефекти в старовинному українському театрі" ("Україна", 1926), де зосереджено відомості про зорові, світлинні й слухові ефекти (бої, крадіжки, лети на повітрі, жаргон та ін.), а також "Театральні ефекти на шкільній сцені в Києві та Москві XVII і початку XVIII століть" (1928). Також на ниві українознавства вийшла друком україномовна стаття "Найдавніша згадка про театр на Україні" ("Україна", 1924). Наведені завдання окреслювали тематику з історії театру, що пропонував слухачам В. М. Перетц у Державному інституті історії мистецтв.

Донині не втратила інтересу для дослідників драматургії І. П. Котляревського стаття В. М. Перетца "До історії тексту "Наталки Полтавки" І. П. Котляревського" ("Література", 1928).

Таким чином, аналізуючи біографічні дані та творчу спадщину науковця, можна констатувати, що Володимиром Миколайовичем був зроблений вагомий внесок у дослідження стародавньої культури слов'янських народів узагалі та становлення й розвитку науки театрознавства зокрема. Важливе значення має його робота як театального діяча, критика, рецензента, викладача та організатора. Протягом багатьох років науковець проводив систематичний пошук, аналіз і коментування нових матеріалів з історії театру, публікував джерелознавчі пам'ятки театру. Так, з його ім'ям пов'язано вивчення теорії та історії театру кінця XVII – XVIII ст. Визначивши вихідні принципи та завдання вивчення давнього театру, ним було сформульовано методологічні основи театрознавчого дослідження. Науковець А. С. Дьомін виділив "перетцевський" період у вивченні раннього російського театру, що прийшов на зміну "тихонравівському" та відрізнявся великою складністю історико-літературних задач [3, 489]. В історії української філології В. М. Перетц написав багато статей з історії театру, рецензував театрознавчі видання. У 1904 – 1914 р. було надруковано низку досліджень, статей та рецензій, присвячених переважно історії старовинного російського і українського театру. Велике значення має його діяльність як викладача навчальних закладів, організатора досліджень у галузі театрознавства, а також керівника семінарію, з якого вийшло чимало науковців та культурних діячів.

Науковці одноставні у своїх поглядах щодо вагомості значення діяльності В. М. Перетца у царині театрознавства. Р. Я. Пилипчук вважає, що "в історії української філології і мистецтвознавства В. М. Перетц посідає одне з найповажніших місць. Його праці є для нас невичерпним джерелом фактичного матеріалу, вони можуть бути повчальними і для сучасних дослідників..." [10, 31]. Оцінюючи діяльність науковця у галузі вивчення театру як явища мистецтва, Я. І. Дзира вважає, що учений "по суті, заклав наукове та методологічне підґрунтя вивчення історії театрального мистецтва" [15, 18.]. Отже, враховуючи вищезазначене, В. М. Перетц залишив помітний слід у театрознавстві на тлі історії розвитку культурного життя та наукового знання кінця XIX – початку XX ст.

Література

1. Адрианова-Перетц В. П. Владимир Николаевич Перетц (1870 – 1935) / В. П. Адрианова-Перетц // Перетц В. Н. Исследования и материалы по истории старинной украинской литературы XVI – XVIII веков. – М. – Л.: Изд-во АН СССР, 1962. – С. 206 – 253.
2. Демин А. С. Новые черты в русской литературе и искусстве: XVII – начало XVIII в. / А. С. Демин. – М., 1976 – С. 175 – 185.

3. Демин А. С. Труды В. Н. Перетца по истории русского театра / А. С. Демин // Древнерусская литература: опыт типологии с XI по середину XVIII вв. От Илариона до Ломоносова; отв. ред. В. П. Гребенюк. – М.: Языки славянской культуры, 2003. – С. 489 – 497.
4. Дзира Я. І. Першовідкривач українських старожитностей, будівничий Київської філологічної школи: До 100-річчя від дня народження В. М. Перетца / Я. І. Дзира // Український історичний журнал. – 1970. – № 1. – С. 135–137.
5. Клековкін О. Школа Володимира Перетца / Олександр Клековкін // Театр при століку. Методологія театрознавства : подорожній щоденник; Ін-т проблем сучасн. мистец. НАМ України. – К. : Фенікс, 2013. – С. 152 – 211.
6. Коржова А. Школа театрознавства Володимира Перетца / А. Коржова // Просценіум. – 2013. – 1-3 (35–37). – С. 122 – 124.
7. Масанов И. Ф. Словарь псевдонимов русских писателей, ученых и общественных деятелей: в 4 тт. / И. Ф. Масанов. – М., 1960. – Т. 4. – 558 с.
8. Назаревский А. А. Памяти учителя : К 30-летию со дня смерти акад. В. Н. Перетца / А. А. Назаревский // Вісник Київського університету. – 1966. – № 8. – с. 55 – 63.
9. Перетц В. Н. Несколько мыслей о старинном русском театре / В. Н. Перетц // Ежегодник петроградских государственных театров. Сезон 1918 – 1919; под ред. А. С. Полякова. – Пгр., 1920. – С. 217 – 225.
10. Пилипчук Р. Я. Славний історик театру: до 100-річчя від дня народження В. М. Перетца / Р. Я. Пилипчук // Український театр. – 1970. – № 1. – С. 31.
11. Рудзицкий А. И. Учитель и его ученики (Памяти академика В. Н. Перетца) [Электронный ресурс] / А. И. Рудзицкий. – Ч. 1. – 2013. – Режим доступа: <http://www.aej.org.ua/History/1470.html>.
12. Стахієва Н. В. Культурно-мистецька спадщина у дослідженнях В. М. Перетца / Н. В. Стахієва // Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку. – Рівне : РДГУ, 2014. – Вип. 20 (Т. 2). – С. 164 – 169.
13. Стахієва Н. В. Культурологічна складова філологічних досліджень В. М. Перетца / Н. В. Стахієва // Вісник НАКККіМ. – К. : Міленіум, 2014. – №2. – С. 129 – 135.
14. Стахієва Н. В. Науково-педагогічна практика В. М. Перетца / Н. В. Стахієва // Вісник Маріупольського державного університету. Серія: філософія, культурологія, соціологія. – Маріуполь : МДУ, 2013. – Вип. 5. – С. 70 – 78.
15. Щербань Т. Видатний внесок у становлення української науки (до 125-річчя від дня народження академіка В.М. Перетца) / Т. Щербань // Вісник НАН України. – 1995. – № 1/2. – С. 67–76.

References

1. Adrianova-Peretc, V. P. (1962). Vladimir Nikolaevich Peretc (1870 – 1935). Researches and materials of the history of ancient Ukrainian literature XVI – XVIII centuries. Moscow – Leningrad: Izd-vo AN SSSR [in Russian].
2. Demin, A. S. (1976). New features in Russian literature and art: XVII – beginning XVIII c. Moscow [in Russian].
3. Demin, A. C., Trudy, V. N. (2003). Peretc about history of Russian theatre. Ancient Russ literature: experience of typology from XI till XVIII cc. From Illarion till Lomonosov. V. P. Grebenjuk (Eds). Moscow: Jazyki slavjanskoj kul'tury [in Russian].
4. Dzira, Ja. I. (1970). Pioneer of Ukrainian ancient things, a builder of Kyiv philological school: (For 100 anniversary of V. M. Peretc's birthday). Ukrain's'kij istorichnij zhurnal, 1, 135–137 [in Ukrainian].
5. Klekovkin, O. (2013). School of Volodimir Peretc. Theatre at the desk. Methodology of theatrical science: Trip dairy. Kyiv: Feniks [in Ukrainian].
6. Korzhova, A. (2013). School of theatrical science of Volodimir Peretc. Teatroznavchij zhurnal "Proscenium", 1-3 (35–37), 122 – 124 [in Ukrainian].
7. Masanov, I. F. (1960). Dictionary of pseudonym of Russian writers, scientists and civil activists. In 4 volumes. (Vol. 4). Moscow [in Russian].
8. Nazarevskij, A. A. (1966). In memory of the teacher. (30-th anniversary of V. N. Peretc death). Visnik Kiiivs'kogo universitetu. Ser. filologii ta zhurnalistiki, 8, 55 – 63 [in Ukrainian].
9. Peretc, V. N. (1920). A few thoughts about an ancient Russian theatre. Ezhegodnik petrogradskih gosudarstvennyh teatrov. Sezon 1918 – 1919. Pgr, 217 – 225 [in Russian].
10. Pilipchuk, R. Ja. (1970). Famous historians of theatre. 100 anniversary of V. M. Peretc birthday]. Ukrain's'kij teatr, 1, 31 [in Ukrainian].
11. Rudzickij, A. I. (2013). Teacher and his pupils. (To memory of V. N. Peretc), 1. Retrieved from <http://www.aej.org.ua/History/1470.html> [in Ukrainian].
12. Stakhiyeva, N. V. (2014). Cultural and art inheritance in V. M. Peretc's researches. Ukrainian culture: past, present, ways of researches: col. scientific works: Rivne State Humanitarian university. V. G. Vitkalov, A. G. Bakanurs'kij, S. V. Vitkalov, O. M. Goncharova etc. (Eds.). Rivne : RDGU, 20, part. 2, 164 – 169 [in Ukrainian].
13. Stakhiyeva, N. V. (2014). Culturological component of V. M. Peretc philological researches. Visnik NAKKКiM, 2, 129 – 135 [in Ukrainian].
14. Stakhiyeva, N. V. (2013). Scientific-pedagogical practice of V. M. Peretc. Visnik Mariupol'skogo derzhavnogo universitetu. Serija: filosofija, kul'turologija, sociologija, 5, 70 – 78 [in Ukrainian].
15. Shherban, T. (1995). Outstanding impact in the establishment of Ukrainian science (125 anniversary of V.M. Peretc birthday). Visnik NAN Ukrainy, 1/2, 67–76 [in Ukrainian].